

Marthe Robin

Mystica of Hysterica?

Koen De Meester

Marthe Robin
Mystica of Hysterica?

CARMELITANA

© Carmelitana, Gent (www.carmelitana.be)

ISBN: 978 949 2434 22 7

Wettelijk Depot: D/2020/0770/04

Vormgeving: Press Point.be, Kluisbergen

Coverontwerp: Press Point.be

Druk: BestinGraphics

NUR 707

INHOUD

	INLEIDING	7
1	Eerste contact met Marthe	13
2	De ziekte en de evolutie zoals Marthe zelf die voorstelt	19
3	Plagiaat zonder maat: de dagboeken	27
4	Plagiaat zonder maat: de briefwisseling	31
5	Plagiaat in het kwadraat	37
6	Twee gestigmatiseerde heiligen	41
7	Marthe als theologe	45
8	De onvindbare secretaresse	49
9	Verschillende en toch gelijkaardige schrijfwijzen	53
10	Wie is die onvindbare secretaresse?	57
11	Wie anders dan...?	61

12	Bedrogen vanaf het begin	65
13	Een moeilijke start	71
14	Blijvende kortsluitingen	75
15	Goed gezelschap	81
16	Mystica of hysterica?	87
17	Aan de wieg van de Foyer	93
18	Het basisdocument van de Foyer	101
19	Het onvoltooid “Medisch verslag”	107
20	Enkele onschuldige vragen	115
21	Bij nader toezien	121
22	Het schrijfwerk van Marthe	127
23	Lijdensgebed (1)	131
24	Lijdensgebed (2)	135
25	Een verrassende ontdekking	139
26	Mystiek bedrog	145
	NAWOORD (Carlos Noyen)	151

INLEIDING

God schrijft recht op kromme lijnen

Marthe Robin, overleden op 6 februari 1981 in Châteauneuf-de-Galaure (Frankrijk), wordt dikwijls geciteerd als een van de grootste mystieken uit de twintigste eeuw. Veel mensen verwachten dat zij zalig en nadien heiligverklaard wordt. Eventueel wordt zij uitgeroepen tot kerklerares.

Tijdens haar leven, ze werd 78 jaar oud, hebben meer dan honderdduizend mensen haar een bezoek gebracht in haar kleine hoeve. Ze hebben haar gekend: voortdurend gekluisterd aan haar bed, verlamd, blind, met de stigmata, elke week de Passie van Christus lijdend. Duizenden mensen hebben haar begrafenis bijgewoond; de eucharistie werd gecelebreerd door vier bisschoppen en meer dan tweehonderd priesters.

Marthe heeft veel mensen geholpen door haar bereidheid tot luisteren, haar raadgevingen en haar daden. Zij was de ziel van de “Foyers de Charité”,

die nu over de hele wereld verspreid zijn. Voor tientallen duizenden bezoekers zijn de Foyers een bron geworden van licht en innerlijke vernieuwing, dankzij het onderricht van de christelijke boodschap, het preken van retraites in een klimaat van gebed of de talrijke humanitaire en apostolische initiatieven, en niet in het minst dankzij de edelmoedigheid van de honderden permanente leden.

Marthe heeft veel geschriften nagelaten, van heel verschillende aard: geestelijke dagboeken, intieme aantekeningen, een omvangrijk verhaal over de Passie van Christus, gedichten, gebeden, geestelijke nota's, brieven... Tot aan haar verlamming in 1929 werden die geschriften door Marthe zelf opgesteld. Nadien werden ze gedicteerd aan secretaressen. Men bewaart van haar ook woorden en gebeden die zij uitsprak tijdens haar wekelijkse "passie", en dat over een periode van vijftig jaar. We kennen die, dankzij de aantekeningen vastgelegd door haar geestelijke leiders: priester Léon Faure vanaf 1928; daarna vanaf 1936, priester Georges Finet. Gedurende meer dan vijftig jaar was priester Finet de belangrijkste bezieler van de Foyers de Charité. Hij was intelligent, dynamisch, bezat een onvermoeibare werkkraft, was een begaafd spreker, iemand die zich helemaal gegeven heeft aan zijn roeping: een 'vader' van de Foyer.

De titel van deze Inleiding vraagt een beetje uitleg.

Marthe was beslist *gehandicapt*, maar niet zo verlamd dat ze niet in staat was uit bed te komen. Zij lag dus niet noodgedwongen dagen en nachten aan haar bed gekluisterd. Zij was niet *blind* zoals zij nochtans in 1942 verklaard heeft ten overstaan van een medische commissie, in aanwezigheid van haar bisschop en haar geestelijke leider. Een groot gedeelte van haar geschriften dateert van de periode vóór 1942. Verschillende daarvan werden gedicteerd aan secretaressen, maar de meeste daarvan heeft ze *eigenhandig* geschreven: daarbij gebruikte ze bijna perfect verschillende schrijfstijlen die de ware identiteit van de schrijver verborgen hielden.

Mijn toegangsdeur tot de wereld van Marthe was precies die van haar *geschriften*. Het gaat om meer dan vierduizend getypte bladzijden. Er werd mij gevraagd om die te onderzoeken in de fase van het diocesaan proces met het oog op een eventuele zalig- en heiligverklaring.

Gedurende anderhalf jaar (1988-1989), en dikwijls nadien, heb ik mij gebogen over de inhoud en de problemen van haar teksten. Dat ontginningswerk heb ik met verbazing beleefd. Mijn ontdekkingen werden toevertrouwd aan Mgr. Didier-Léon Marchand, toenmalig bisschop van

Valence, in een omvangrijk *Rapport*, aangevuld met tientallen fotokopieën ter bevestiging. Dat *Rapport* werd naar behoren doorgespeeld naar het Vaticaan, zoals Mgr. Maurice Bouvier mij formeel heeft verzekerd. Maar tot nu toe (oktober 2019) ontving ik nog geen enkele reactie.

In dit boek, dat geenszins een klassieke biografie wil zijn, denk ik er goed aan te doen om, teneinde mijn bevindingen voor te stellen, met grote vrijheid de totstandkoming van het *Rapport* te volgen. In grote lijnen bevat het de evolutie van mijn vaststellingen in verband met de geschriften van Marthe: de vragen die ze opwierpen, de ontdekkingen die ik deed.

Meer dan een kwart eeuw na dat eerste werk, en omwille van het ouder worden, leek het mijn plicht te spreken. Het gaat om de Kerk van Christus, die wordt uitgenodigd om te beantwoorden aan de eisen van de waarheid. Het gaat om de onderscheiding van echte gaven die de Geest van God kan verlenen. Het gaat om de achting die we toedragen aan waarlijk grote heiligen die nederig en ijverig Gods werking in en door hen onthaald hebben. Het gaat ook om respect voor auteurs die niet graag hun teksten overgenomen zouden zien door de pen van Marthe (zoals we later zullen aantonen).

Het gaat ook om allen die woorden uit haar mond gehoord, of woorden uit haar pen gelezen hebben, en recht hebben op exacte informatie. Het gaat tenslotte om het werk van de Foyers, geroepen om overvloedige vruchten te dragen op basis van een door en door authentiek christendom. Het gaat om Marthe zelf die, waar ze zich nu ook bevindt, graag zal hebben dat de waarheid bekendgemaakt wordt over haar leven als zieke, een bestaan dat vaak getekend was door onechte daden, maar ook door lijden en ontberingen, door geduldig luisteren, door goede raadgevingen, door edelmoedige gebaren, in één woord: door echt koren tussen zoveel kaf.

De waarheid heeft haar rechten. Het is de plicht van de mens om in haar dienst te staan en, indien nodig, die uit te spreken. Ook al doet zij in een eerste instantie pijn, zij zuivert en herstelt. “De waarheid zal jullie vrij maken”, zegt de Heer (Joh 8, 32).

Een laatste punt. Voor honderden mannen en vrouwen was en is het deel uitmaken van de “Foyers de Charité” als ‘permanent gewijde mensen’ een prachtige gave van zichzelf aan God en aan de mensen die op hun weg komen. Meer dan eens heb ik gehoord: “Ik ben hier niet omwille van Marthe gekomen, maar omwille van Christus en het apostolaat alhier.” Zelfs na de ontdekkingen van het

werkelijke leven van Marthe zal geen enkel lid van de Foyer zich verplicht moeten voelen om zijn roeping te verlaten: er zijn altijd hogere redenen om trouw te blijven. Men volgt niet Marthe, maar Christus. Vanaf het begin hebben de verantwoordelijken – en zelfs Marthe, hoe paradoxaal dat ook moge lijken – gewild dat het engagement van de leden vóór alles op het evangelie en het voorbeeld van de eerste christenen gegrondvest is; het zijn de stevige en duurzame fundamenten van elke christelijke roeping.

Een bekende spreuk luidt: “God kan recht schrijven op kromme lijnen.” Hoe dikwijls al werden die kromme, menselijke lijnen aan God aangeboden – die barmhartige, geduldige en vooruitstuwende schrijver – om daarmee, ondanks alles, zijn verbazingwekkende liefdesgeschiedenis met ons te schrijven.

Men volgt niet Marthe, maar Hem die, geboren in een stal en gestorven aan het kruis, door de mond van de heilige Paulus ons eraan herinnert: “God, door wie u geroepen bent om één te zijn met zijn Zoon Jezus Christus, onze Heer, is trouw” (1 Kor 1, 9).

1

Eerste contact met Marthe

Ik heb Marthe nooit ontmoet of gezien. Ik wist niet van haar bestaan af. Confraters uit mijn gemeenschap in de Karmel van Kortrijk vertelden mij wel over hun bezoek aan Marthe in haar kleine donkere kamer te Chateauneuf-de-Galaure. Dat was in 1975. Twee jaar later volgde ik een retraite in de Foyer de Charité van Besançon. Op het einde van dat weekend had de retraiteleider het even over de figuur van Marthe.

Een tijdje nadien gaf iemand mij een korte levensschets van Marthe, met een aantal teksten en gebeden. Ik waardeerde ze ten zeerste. Ik veronderstelde dat al die buitengewone fenomenen zoals het wekelijks beleven van het lijden van

Christus en de stigmata, of het feit van bijna een halve eeuw lang niets eten of drinken, evenals de volledige verlamming, grondig onderzocht en erkend waren.

Kortom, ik begon Marthe te zien als een buitengewoon iemand die ik waardeerde. In een radiotoespraak op Allerheiligen 1986 had ik het over 'de mystieke moed': "Een mystica van onze tijd, Marthe Robin, heeft die moed samengevat met deze woorden: 'Na veel jaren heb ik het gewaagd, ik heb Jezus Christus gekozen als meester. Hij heeft zich geopenbaard en gegeven.'" Zonder Marthe te kennen, had ik een positief vooroordeel.

Toevallig, ik was aan het werk in het karmelietessenklooster van Dijon met de foto van Marthe op mijn werktafel, ontving ik op 5 februari 1988 een telefonisch verzoek van de bisschop van Valence of ik bereid was de geschriften van Marthe te onderzoeken met het oog op een proces van zaligverklaring. Ik vermoedde dat hij die vraag aan mij richtte omwille van de kritische tekstedities die ik al bezorgd had in verband met de geschriften van Elisabeth van de Drie-eenheid en Thérèse van Lisieux.

Ik wou eerst de toestemming van mijn overste vooraleer 'ja' te zeggen tegen de bisschop. Mijn

overste had een ernstige bedenking omdat ik al veel in Dijon verbleef omwille van de uitgave van de volledige werken van Elisabeth: “En nu ook nog dikwijls afwezig zijn uit de communiteit om naar Valence te gaan! Trouwens, wat kan men in de geschriften van een heilige als Marthe Robin vinden dat indruist tegen het geloof en de zeden?” Ik gaf hem gelijk. De zaak was geklasseerd.

Enkele dagen later volgt opnieuw een telefoontje van de bisschop van Valence. Ik deel hem mijn negatieve antwoord mee. Net als hij wil ophangen hoor ik iemand zeggen: “Wacht, Wacht!” Het is Mgr. Maurice Bouvier die bezig is met de zaak van Marthe in de eerste fase van het proces. Dan gaat hij verder: “Als ik het goed begrijp, is een langdurige afwezigheid uit uw communiteit het grote bezwaar. Wel, ik kan u de volledig getypte tekst en alle fotokopieën van de geschriften van Marthe bezorgen: drie kleine dozen. Zo kunt u er thuis aan werken. Een pater dominicaan heeft er ongeveer drie weken aan besteed om ze te onderzoeken.”

Met de toestemming van mijn overste begeef ik mij enkele dagen later naar Valence. Op de tafel van de bisschop staan de ‘drie kleine dozen’. Klein? Naast een olifant is een atleet van 2m10 maar klein. Alles is relatief... In een kast bevinden zich nog de fotokopieën van de geschriften van Marthe alsook

enkele aanverwante dossiers. Blijkbaar is er al heel wat werk verricht rond de zaak van Marthe.

Bij die eerste ontmoeting raken de bisschop Mgr. Marchand en Mgr. Bouvier een onverwacht probleem aan: in haar schriftjes over 'het lijden van Christus' laat Marthe zich duidelijk inspireren door het verhaal van de Duitse gestigmatiseerde Anna Katarina Emmerich. Clemens von Brentano publiceerde het in 1833. Twee jaar later verscheen een Franse vertaling. Medewerkers aan de zaak van de zaligverklaring hadden grotendeels de teksten aangeduid die door Marthe ontleend waren aan het verhaal dat Clemens von Brentano over Anna Katarina Emmerich schreef.

Een eerste verrassing overvalt mij: Marthe verwijst nooit naar die teksten die zij overschrijft. Maar in haar geschriften zijn er ook veel teksten van haar eigen hand. Hoe los ik dit probleem op? Vind ik een interpretatiesleutel?

Een andere verrassing: Marthe, die volledig verlamd was, moest toch aan een secretaresse alles dicteren in verband met het 'lijden van Christus'. Welnu, slechts van één schriftje kennen we de secretaresse: Simone Laudret. Zij heeft getuigd dat einde 1940 - begin 1941, Marthe haar het eerste schriftje dicteerde. Het is natuurlijk zo dat in de

jaren daarvoor Marthe veel bezoekers ontvangen heeft; wellicht ook mensen die voor haar iets op papier wilden zetten. Maar daarover weten we niets.

De volgende dag verlaat ik Valence, richting Kortrijk. In mijn wagen liggen de drie 'kleine dozen' en enkele dossiers. In mijn hart leven grote vragen.

2

De ziekte en de evolutie zoals Marthe zelf die voorstelt

Op 14 april 1942 vergadert een medische commissie in de kamer van Marthe. Twee van de drie aanwezige artsen kennen Marthe al verschillende jaren. Het medische onderzoek wordt voorafgegaan door een ondervraging over de “geschiedenis en de evolutie van de ziekte”. Op het medisch verslag komen we terug in het hoofdstuk negentien.

De ondervraging loopt van 9 u. tot 14 u. (met een onderbreking van twintig minuten). De bisschop van Valence, Mgr. Pic en priester Georges Finet, haar geestelijke begeleider, zijn ook aanwezig.

Het verslag over de “geschiedenis en evolutie van de ziekte” beslaat twaalf bladzijden. Het geeft dus de antwoorden van Marthe zelf op de gestelde vragen!

“Zij is geboren op 13 maart 1902 als jongste van het gezin: vier meisjes en een jongen gingen haar voor; na haar komt nog een broer, Henri, die bijna zijn hele leven op de ouderlijke hoeve blijft wonen. Nauwelijks twintig maanden oud krijgt ze de tyfus waardoor ze “fragiel en dikwijls ziek blijft, weinig en slecht eet”. Vanaf haar vijfde jaar volgt ze de gemeenteschool (tot aan haar dertiende levensjaar).

In juli 1918 krijgt ze chronische hoofdpijnen en ook pijn aan de ogen (zonder gezichtsverlies). Elke maand kent ze herhaaldelijke flauwtes; in december van datzelfde jaar blijft ze vier dagen lang in een coma; ze krijgt de ‘laatste sacramenten’.

De toestand verbetert opmerkelijk in januari 1919. Maar in februari kent ze opnieuw de hoofdpijnen, pijn ook aan de ogen. Een algemene verzwakking treedt op. Ze blijft in bed tot mei 1921. Het hoogtepunt van de ziekte komt in de zomer van 1919: ze kan haar benen niet meer bewegen. Ook haar rechterhand schijnt verlamd te raken. Vaak moet ze braken. Ze slaapt weinig of helemaal niet; ze verblijft in een halfduistere kamer omdat ze geen licht verdraagt, soms is er volledige staar, die